

Słoniowa, Anna

Sesja naukowa "60 lat niepodległej Polski 1918-1978"

Rocznik Mazowiecki 8, 303-305

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA SŁONIOWA

SESJA NAUKOWA „60 LAT NIEPODLEGŁEJ POLSKI 1918—1978”

W dniu 30 października 1978 r. odbyła się w Płocku sesja naukowa poświęcona rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, zorganizowana przez Senat Uniwersytetu Warszawskiego i Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego z udziałem ok. 300 uczestników. Otwarcia obrad dokonał prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego, dr inż. Jakub Chojnacki. W sesji uczestniczyli m.in. członkowie Senatu UW, ówczesny rektor tej uczelni prof. dr Zygmunt Rybicki jako przewodniczący obrad, przedstawiciele płockich władz wojewódzkich, prezydent miasta oraz aktywy partii.

Pierwszy referat pt. „Rok 1918 i jego konsekwencje ustrojowe” wygłosił prof. dr Bogusław Leśnodorski z UW. Przedstawił w nim bilans strat i zniszczeń wojennych, obarczających państwo polskie u progu niepodległości. Nawiązał do własnych wspomnień o odbudowie w 1918 r. uniwersytetu w Warszawie w miejsce dawnej uczelni carskiej. Podkreślał, że siły patriotyczne w kraju nigdy nie uznały rozbiórów jako faktu historycznego i nieustannie pracowały nad umocnieniem demokratycznego nurtu działań na rzecz odrodzenia wolnego państwa polskiego. W efekcie tych zabiegów, po

ponad półwiecznej walce o wolność społeczną i narodową, pierwszy rząd polski miał oblicze demokratyczne i lewicowe, sformował się pod kierownictwem popularnego socjalisty I. Daszyńskiego. Okazał się nietrwały, ale zdecydował o demokratycznej linii rozwoju nowego państwa. Społeczne, postępowe reformy następnego rządu J. Moraczewskiego mogły być przeprowadzone w oparciu o ugruntowane tendencje demokratyczne i silny ruch socjalistyczny w społeczeństwie polskim.

Polska nie była państwem nowym, jak np. Czechosłowacja, Jugosławia, ale odrodzonym, silnie podkreślającym ideę kontynuacji państwowości na forum międzynarodowym, jak i w świadomości społecznej Polaków. O nastrojach narodu w tym przełomowym roku 1918 mówią bardzo plastycznie wspomnienia uczestników wydarzeń pochodzących z różnych środowisk. Ich cechą wspólną jest — czasem mimowolna — próba ukazania procesu przetrwania się początkowego entuzjazmu w późniejsze rozczarowanie w wyniku rozmiłania się wizji odrodzonego państwa z realiami rzeczywistości lat dwudziestych i następnych. Autor przypomniał także ewolucję myśli spo-

lecznej i politycznej Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

Następny referat pt. „Pierwsze wybory samorządowe w Niepodległej Polsce do Rady Miejskiej w Płocku” wygłosił mgr Franciszek Dorobek, sekretarz generalny Towarzystwa Naukowego Płockiego. Autor scharakteryzował Płock jako miasto o bogatych tradycjach lewicowego nurtu politycznego, gdzie socjalistyczne samorządy miejskie odegrały znaczną rolę, a wybory do Rady Miejskiej stały się okazją do starcia sił prawicy, widzącej jedynie gospodarcze funkcje Rady, z ugrupowaniami lewicowymi uważającymi, że jej działalność może być narzędziem przemian społecznych. Następnie podkreślił cechy specyficzne, jak np. duży odsetek inteligencji (44%), przewagę kupców i ogrodników w obrębie warstw burżuazyjnych, przedstawił przebieg wyborów do Rady Miejskiej w 1918 r., konsekwencje zwycięstwa PPS zarówno w dziedzinie faktów materialnych (rozwój urbanistyczny miasta), jak i w sferze ideologicznej.

Prof. dr Jerzy Tomaszewski z UW wygłosił kolejny referat — „Możliwości i ograniczenia rozwoju ekonomicznego Polski 1918—1939”. Porównał w nim tendencje rozwojowe gospodarki Polski z ogólnoswiatowymi w latach dwudziestych, podkreślając, że ogólne wskaźniki Rzeczypospolitej były nieco wyższe niż światowe. Polska gospodarka (na podstawie wskaźnika wzrostu produkcji przemysłowej) wyprzedzała kraje wysoko uprzemysłowione, ale została w tyle za rolniczymi i rolniczo-przemysłowymi, co zresztą odzwierciedlało fakt nietypowych warunków rozwojowych Polski u progu niepodległości. Autor podkreślił jednak zasadniczy problem niewykorzystania szans przyspieszenia postępu gospodarczego, zaznaczając jednocześnie obiektywne trudności, np. niewystarczający ówczesnie zapas zie-

mi odpowiedni ze względów ekonomicznych do parcelacji. W ocenie roli obcego kapitału w polskiej gospodarce należy uwzględnić spuściznę okresu zaborów i następstwa zmian na mapie politycznej. W sumie — zdaniem autora — przyczyną słabości ekonomicznej kraju był odpływ kapitałów zagranicznych (krajowych także — lokaty w obcych bankach i przedsiębiorstwach). Także próba zastąpienia akumulacji prywatnej przez państwową nie powiodła się z przyczyn ograniczonych zasobów skarbu państwa, a podstawową przeszkodą w przyspieszeniu procesów gospodarczych było nierozwiązanie (lub połowicznie tylko) zasadniczych problemów gospodarczo-politycznych.

Ostatni referat sesyjny („Polska Ludowa i jej osiągnięcia — socjalizm szansą przyspieszonego rozwoju”) wygłosił doc. dr Bronisław Gołębiowski z UW. Autor podjął ciekawą próbę ukazania przekształceń mentalności społecznej w pierwszych latach w Polsce Ludowej na podstawie przemian społeczno-kulturalnych w przekroju pokoleniowym. Podkreślił trudności tego typu badań będących z pogranicza historii, socjologii i psychologii społecznej, wynikające ze skąpej bazy źródłowej oraz dokładnego określenia przedmiotu badań — mentalności społecznej. Jest to — zdaniem autora — kompleks zjawisk z zakresu świadomości społecznej ukształtowanych w procesach kulturotwórczych narodu. Autor dostrzega w dziejach procesu przemian mentalnych wyraźny rytm pokoleniowy. Zarysowują się odrębne formacje pokoleniowe ukształtowane w odmiennych warunkach kulturowych, z których najwyraźniej wyróżnia się pokolenie wychowane w Polsce Ludowej na bazie rewolucyjnych przemian i związanych z nimi innych dróg dojścia do kultury szerokich kręgów społecznych. Miało to swe konsekwencje w dziedzinie obyczaju, życia

codziennego, języka. Ważniejsze jednak było zintegrowanie tej formacji niezależnie od zróżnicowania wewnętrznego, jako realizatora ambitnych planów przyspieszenia rozwoju gospodarczego Polski, uczestnika intensywnych przemian industrialnych, świadomego nadrzędności interesu Polski Ludowej nad zaszłościami, dawnymi strukturami klasowymi. Na koniec referent zasygnalizował potrzebę głębszych badań socjologicznych nad obliczem pokolenia powojennego, a także następnych.

Na tym obrady plenarne zakończono, a po przerwie uczestnicy przystąpili do dyskusji, w której znalazło się kilka przygotowanych głosów o charakterze komunikatów. Pierwszy wystąpił mgr Tadeusz Kurbiewski z Towarzystwa Naukowego Płockiego, przedstawiając komunikat na temat ruchu rewolucyjnego na Mazowszu i w samym Płocku w okresie odradzania się II Rzeczypospolitej. Następnie prof. dr Stanisław Turski podjął wątek odnowy polskich uczelni, towarzystw naukowych, ich rozwoju w okresie międzywojennym, podkreślając trudności i niekwestionowane osiągnięcia nauki akademickiej w tym okresie, co zaowocowało w chwili odbudowy kraju po wyzwoleniu z okupacji hitlerowskiej.

Następny dyskutant, mgr Marek Wołyniak, wiceprezydent Płocka, ustosunkował się do referatu B. Leśnodorskiego, przedstawiając kilka problemów prawnoustrojowych nowo kształtującego się państwa polskiego. Prof. dr Stanisław Berezowski nawiązał natomiast do wystąpienia S. Turskiego, przypominając rolę polskich geografów w procesie wytyczania granic państwowych. Mgr Adolf Panek z Politechniki w Płocku przedstawił zagadnienia związane z aktem

zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego.

Aktualne tendencje rozwojowe w Polsce w dziedzinie wychowania młodego pokolenia omówiła w obszernym wystąpieniu na temat edukacji ustawicznej dr Joanna Kowalczyk z Wydziału Pedagogiki UW. Sprawy kultury regionu płockiego, a zwłaszcza kulturowe konsekwencje szybkiego awansu przemysłowego miasta, podjął mgr Bolesław Niecek, reprezentujący „Tygodnik Płocki”.

Prof. Tadeusz Kowalak z Uniwersytetu Warszawskiego (Wydział Dziennikarstwa) nawiązując do referatu J. Tomaszewskiego stwierdził niesłychaną złożoność sytuacji, w jakiej znalazło się młode państwo polskie u progu niepodległości. Szczególnie interesująca wydała mu się kwestia stosunków z Niemcami, zwłaszcza w aspekcie ekonomicznym, roli niemieckich kapitałów w gospodarce Polski. Następnie dr Stanisław Krukowski z Wydziału Prawa UW w oparciu o tezę referatu B. Leśnodorskiego podjął kwestię skutków prawnych i znaczenia dla społeczeństwa faktu kontynuacji państwowości polskiej.

Problem kształtowania postaw patriotycznych w społeczeństwie II Rzeczypospolitej przedstawił mgr Stanisław Marciniak. Doc dr A. Pietrzak z Wydziału Prawa UW raz jeszcze nawiązał do kwestii roli prawników w kształtowaniu podstaw niepodległości państwa polskiego, sięgając jednak głębiej w przeszłość.

Zamknięcia obrad dokonał rektor UW Z. Rybicki, który zwrócił uwagę na metodyczne trudności podsumowania dyskusji naukowej, podkreślił inspirującą rolę sesji, wielkie walory poznawcze referatów, tym większe, że zainteresowały tak szeroki krąg słuchaczy. Wyrzucił nadzieję na szybką publikację materiałów sesyjnych.